

Van Stapele

door

B. de Keijzer

Inleiding

Van Anthonis van Bruelis is een vastlegging van zijn acht kwartierwapens bewaard gebleven,¹ waaruit blijkt dat de ouders van zijn grootmoeder, Elisabeth van Cattendijke, als wapen voeren: ‘Van Cattendijke’ en ‘Van Stapele’.² Haar vader, Jan van Cattendijke, is gehuwd met Cateline, vrouwe van Cattendijke (1366/67).³ Zij behoort blijkens de kwartierwapens tot het geslacht Van Stapele. Aangezien ik afstam van Elisabeth van Cattendijke, deed daarmee een nieuw geslacht zijn intrede in mijn kwartierstaat.

In de literatuur was bitter weinig te vinden over het geslacht Van Stapele, die blijkens het door hun gevoerde wapen, tot de zelfde familie behoorde als het geslacht Van Valkenisse. Ook in akten – vooral in de 14^e eeuw – komen ze slechts sporadisch voor. Een hard bewijs wie de vader van Cateline is niet gevonden, maar op grond van chronologie en de aanwezigheid van zijn nazaten in Zeeland lijkt mij dat Jan Godfriedsz. van Stapele de beste papieren heeft. De nazaten van zijn neef, Jan Wolfertsz. van Stapele, hebben geen sporen in Zeeland nagelaten.

De samenhang tussen de geslachten Van Stapele en Van Valkenisse komt in de 13^e eeuw in de oorkonden duidelijk naar voren. De genealogie is voor wat betreft Van Stapele uitgewerkt tot omstreeks 1400, en die van Van Valkenisse tot omstreeks 1300. Persoonsnamen zijn waar mogelijk genormaliseerd.

Emmen, 2025 (afgesloten 8 juli).⁴

Heraldiek

Opvallend is dat in deze familie de heraldiek ruimhartig wordt toegepast in tegenstelling tot de meeste andere geslachten. Vaak wordt een persoonlijke wapen gebruikt om daarna weer terug te grijpen op het erfelijke wapen. Of dit een specifiek fenomeen in Zeeland is, is niet duidelijk. Het komt in ieder geval beduidend meer voor dan in Holland. Wel houdt dit in dat wapenvoering in zo’n situatie een minder stevige basis vormt om generaties aan elkaar te koppelen.

Blijkens verschillende zegels voeren leden van de familie Van Valkenisse schelpen in hun wapen, veelal zes schelpen (3:2:1), maar ook drie schelpen (2:1), of een enkele Franse lelie. Dit wijst wellicht naar de ontwikkeling van het latere wapen van de familie Van Valkenisse,

---

¹ M. Smallegange, *Nieuwe Cronyk van Zeeland* (Middelburg, 1696), blz. 724. Vgl. P.C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Zeeland* (Utrecht, 1919), blz. 130.

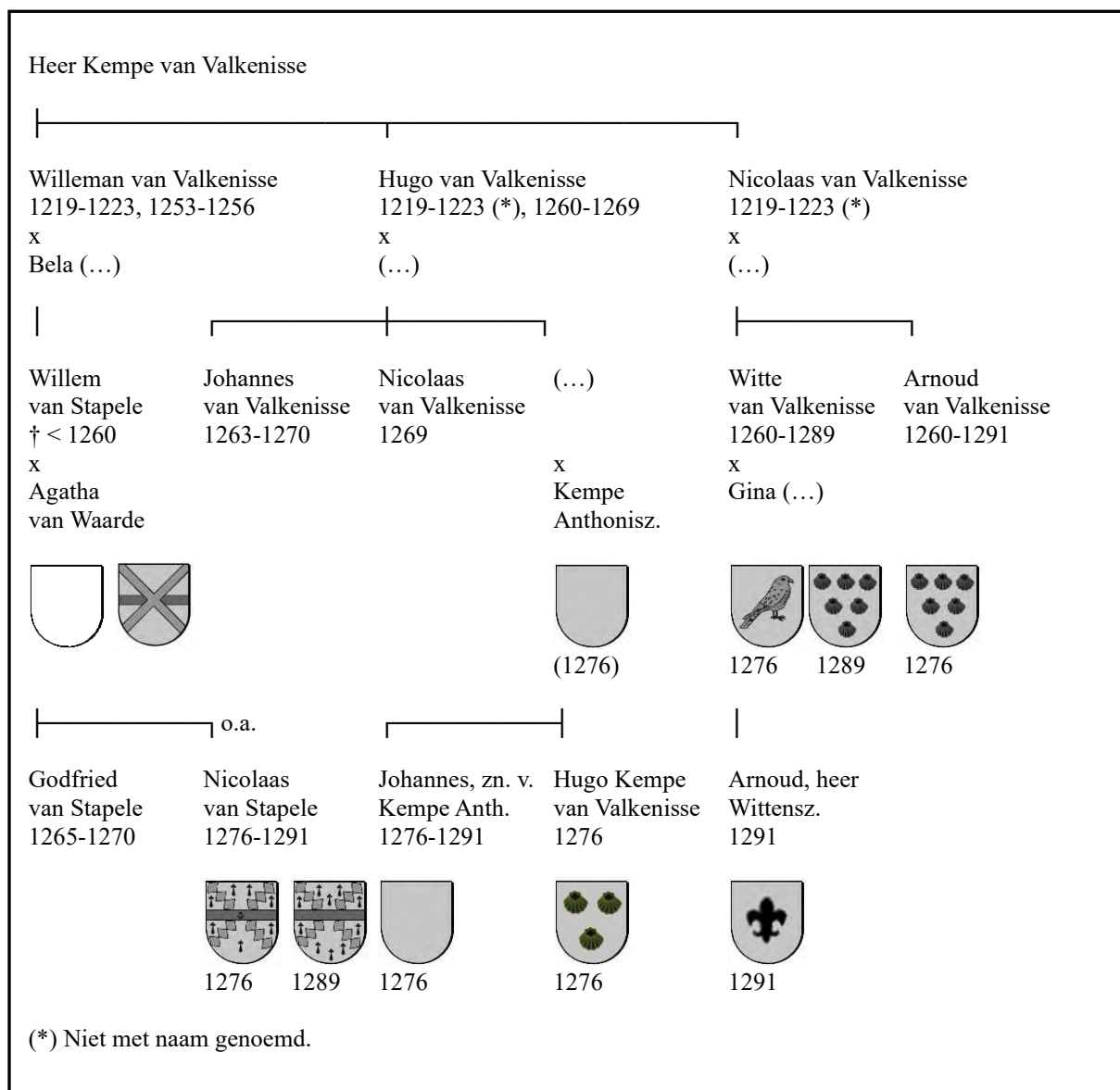
² B. de Keijzer, *Van Bruelis* (Emmen, 2025). Gepubliceerd op HoGenDa.

³ B. de Keijzer, *Van Cattendijke* (Emmen, 2025). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴ Deze nieuwe versie is afgesloten op 25 januari 2026 nadat zich nieuwe hebben aangediend.

Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmasters@onsvoorgeslacht.nl

namelijk in goud drie groene lilies.⁵ Het wapen dat de familie Van Stapele voert is in rood zes zilveren schelpen (3:2:1).⁶ De oudste generaties met de gevonden wapens, waarvan de kleuren niet bekend zijn, kunnen als volgt in beeld worden gebracht (geneagram 1).

Geneagram 1. Wapenschouw en opbouw oudste generaties.

Genealogie

I. Heer Kempe van Valkenisse.

Kinderen:

1. *Willeman van Valkenisse, zoon van heer Kempe van Valkenisse, volgt II-a.*
2. *Hugo van Valkenisse, zoon van heer Kempe van Valkenisse, volgt II-b.*
3. *Nicolaas van Valkenisse, volgt II-c.*

⁵ Rietstap, Wapens, blz. 407.

⁶ Rietstap, Wapens, blz. 398.

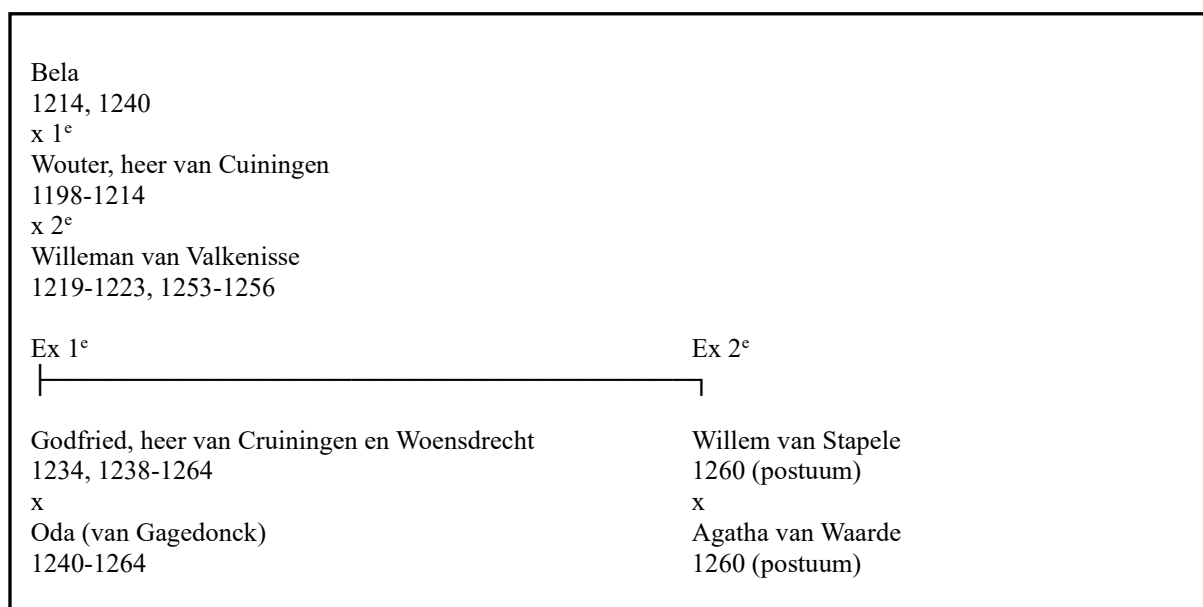
II-a. *Willeman van Valkenisse*, zoon van heer Kempe van Valkenisse, ridder (1255), vermeld 1219-1223, 1253-1256, overl. tussen juni 1256 en 12 januari 1260, tr. *Bela (...)*, vermeld 1214, 1240, overl. na juli 1240. Zij tr. 1^e Wouter, heer van Cruiningen, vermeld 1198-1214.

Toelichting

Het tweede huwelijk dat Bela, weduwe van Wouter, heer van Cruiningen, is aangegaan met Willeman van Valkenisse, is voor het eerst door Juten gepubliceerd.⁷ Er wordt geen toelichting gegeven hoe hij tot deze conclusie is gekomen; vooral omdat er geen oorkonde voorhanden is waaruit dat onomstotelijk blijkt. Er is een aantal aanwijzingen (zie geneagram 2), die zulks wel aannemelijk maken ten eerste keert de voornaam Bela keert bij een kleindochter, en ten tweede assisteerde haar zoon, Godfried, heer van Cruiningen en Woensdrecht, getrouwd met Odo (van Gageldonck),⁸ Willem van Stapele in een geschil met de abdij Ter Doest, en ten derde keert de vernoemingsnaam Godfried terug onder de kinderen van Willem van Stapele. Het ziet er naar uit dat de vernoemingsnaam Godfried door Bela is ingebracht; misschien de naam van haar vader.

Geneagram 2. Verwantschap tussen Van Cruiningen en Van Valkenisse /Van Stapele.

In april 1214 stelt Wouter van Cruiningen de monniken van Ter Doest deels door verkoop deels door schenking in het bezit van 146 gemet moergrond met tiend en ambachtsheerlijkheid, en maakt hun uithoven binnen zijn gebied vrij van enkele lasten; van hun kant hebben de monniken toegezegd hem als een medebroeder en ook zijn vrouw Bela bij hen te zullen begraven.⁹

Godfried III, heer van Breda, verklaart in 1219 dat enkele lieden uit Valkenisse aan de abdij Ter Duinen 70 gemet land verkocht hebben, gelegen tussen de Schoudee en het bezit van de abdij

---

⁷ G.C.A. Juten, De heerlijkheid Woensdrecht en Hare Heeren, in: *Taxandria* jrg. 43 (1936), blz. 17.

⁸ B. de Keijzer, *Van Tilburg* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁹ OHZ I no. 344, d.d. april 1214.

te Waarde, en dat de ambachtsheerlijkheid over die grond, door ‘Willemanno de Valkenissa’ en zijn broeders aan genoemde abdij hebben verkocht.¹⁰

Op 15 juni 1223 verklaart graaf Floris IV samen met Boudewijn I, graaf van Bentheim, dat Elewoud, heer Arnoudsz., zijn broer Hendrik, Wouter Belaard en zijn broers, alsook Willeman, zoon van Kempe, en zijn broers, hun recht van naasting op de hof Waarde aan de broeders van Ten Duinen hebben afgestaan.¹¹

Godfried, heer van Cruiningen, ridder, en zijn vrouw Oda, schenken in juli 1240 aan de abdij Ter Doest de tiend van ca. 162 gemet moerland in het ambacht Kruiningen haar door zijn vader heer Wouter bij zijn leven geschonken etc. met instemming van zijn moeder Bela.¹²

Johannes, abt van Ter Doest, Govert, heer van Cruiningen, ridder, en Willeman van Valkenisse doen op 22 augustus 1253 uitspraak in een geschil tussen de abdij Ter Duinen en Willem Berton.¹³ Floris, broer van rooms-koning Willem, verklaart op 16 oktober 1253 dat ‘Willelmum dictum Berton, filius Arnulphi dicti Annekin’ na de bij de oorkonde vastgelegde scheidsrechterlijke uitspraak van de abt Ter Doest, Godfried van Cruiningen, ridder, ‘Willemannus filius domini Kempen de Valkenisse’, afziet van zijn aanspraken jegens de abdij Ten Duinen op zekere stukken land.¹⁴

Godfried van Cruiningen en Willem van Valkenisse, ridders, verklaren in augustus 1255 dat (Wouter) Belaard van Rilland, en ook zijn verwant (Willem) Berton, zijn zich zullen onderwerpen aan de uitspraak van de scheidslieden, die zij hebben met de abt van Ten Duinen, op een boete van 20 £ Vlaams.¹⁵ Johannes, abt van Ter Doest, en ‘Willelmus, filius domini Kempen’, ridder, doen in april 1256 uitspraak in een geschil tussen de abdij Ten Duinen en Wouter Belaard, Jan van Couwerve en Pieter van Staalvliet, etc.¹⁶ In juni 1256 verklaren Godfried van Cruiningen, en ‘Willemannus, filius domini Cempen’, ridders, dat Wouter Belaard, zoon van Wouter Belaard, en diens vrouw Margareta, Pieter van Staalvliet en diens vrouw Agatha, ten overstaan van de mannen van de graaf van Holland afstand hebben gedaan van alle aanspraken die zij tegen de abdij Ten Duinen deden gelden.¹⁷

Kind:

1. *Willem van Stapele*, volgt III.

III-a. *Willem van Stapele*, ridder (1260), overl. voor 12 januari 1260, tr. *Agatha van Waarde*,¹⁸ vermeld 1260 (postuum), dr. van Wolfert van Burg en Geertruid (van Duvenee).

Op 12 januari 1260 doet Nicolaas, abt van Ter Doest, uitspraak in een geschil tussen de abdij Ter Doest enerzijds en heer Willem van Stapele, ridder, over een deel van een tiende van Burg afkomstig van Wolfert, de vader van Agatha, zijn vrouw, geassisteerd met heer Godfried van Cruiningen, ridder, en heer Willeman, vader van voornoemde heer Willem, anderzijds. Intussen zijn zowel heer Willem van Stapele als heer Willeman, zijn vader, overleden. Na hun overlijden

---

¹⁰ OHZ I no. 397, d.d. 1219.

¹¹ OHZ II no. 431, d.d. 15-6-1223.

¹² OHZ II no. 604, d.d. juli 1240.

¹³ OHZ III no. 984, d.d. 22-8-1253; OHZ no. 985, d.d. 22-8-1253.

¹⁴ OHZ III no. 986, d.d. 26-10-1253.

¹⁵ OHZ II no. 1059, d.d. augustus 1255.

¹⁶ OHZ III no. 1092, d.d. [14-30]-4-1256.

¹⁷ OHZ III no. 1099, d.d. juni 1256.

¹⁸ B. de Keijzer, *Van Burg (van Waarde)* (Emmen, 2025). Gepubliceerd op HoGenDa.

treten (Hugo) Kempe, oom van genoemde heer Willem, en voogd over zijn kinderen, evenals heer Jan van Waarde, ridder, hun oom, heer Godfried van Cruiningen, ridder, Dirk, zoon van Dankert, Witte, zoon van Nicolaas, en zijn broer 'Arnulphus' (= Arnoldus), Pieter van Vlakte en (Willem) Berton, op met betrekking tot de genoemde klacht in naam van de zoons van heer Willem van Stapele.¹⁹ Tien dagen later, 22 januari, verklaart Jan van Waarde, ridder, op zijn sterfbed, dat wijlen heer Willem van Stapele destijds bij gelegenheid van diens huwelijk met Agatha, zijn zuster, een som geld van hem heeft ontvangen waarvoor heer Willem heeft afgezien van alle aanspraken op hetgeen zijn vrouw van haar ouders, Wolfert en Geertruid, mocht toekomen, en verklaart voorts dat heer Willem tegenover de abdij Ter Doest geen aanspraken op een deel van de tiende van Burg kon doen gelden.²⁰

In mei 1263 maken heer Godfried van Cruiningen, ridder, e.a. een overeenkomst tussen de abt en het convent van Ter Doest en de ambachtsheren van Mare, Koeveringe, Valkenisse en Waarde over de afdamming van de Hinkele, w.o. genoemd Hugo Kempe, Johannes, zijn zoon, Witte en Arnoud, zijn broer, (zoons van Nicolaas van Valkenisse), en de zoons van heer Willem van Stapele.²¹

Simon, deken van Zuid-Beveland, Hugo, heer van Cruiningen, ridder, en Wouter, zijn broer, en Gillis van Schoudee, bepalen op 24 november 1265 als scheidslieden in een geschil tussen Hugo Kempe, Witte- en Arnoud van Valkenisse met de broeders van de abdij Ter Doest te Krabbendijke, dat wat de laatst genoemden de ambachtsheren van Valkenisse verschuldigd zijn voor het steken van zoden op hun buitendijkse grond, en verrekend zullen worden met hun vorderingen op hen zover het bedrag van die vorderingen toereikend zal blijken en voor het overige uiterlijk op 28 december voldaan zal worden, en bepalen voorts dat de dijk aansluitend op de nieuwe dam in de Hinkele zal worden aangelegd zodra de weersomstandigheden dat toelaten. Hugo Kempe, Witte- en Arnoud van Valkenisse staan er voor in dat Godfried, zoon van heer Willem van Stapele, en diens mede-erven met deze uitspraak instemmen.²² Op dezelfde dag geven Hugo Kempe, Witte- en Arnoud van Valkenisse, Godfried, zoon van heer Willem van Stapele en diens mede-erven aan de broeders van de abdij Ter Doest te Krabbendijke kwijting van de betaling het hun toegekende bedrag in de eerdere oorkonde.²³

In april 1267 bepaalt Nicolaas, abt van Ter Doest, als scheidsman in een geschil tussen de onmondige kinderen van heer Willem van Stapele, en diens vrouw Agatha, dochter van Wolfert van Burg, enerzijds en de abdij Ter Doest anderzijds, dat de eerstgenoemden afstand dienen te doen van hun aanspraken op de tiend van Burcht, die de abdij destijds van Wolfert, haar vader, in pand had genomen, en verklaart dat zij zulks hebben gedaan. Kempe van Valkenisse treedt op als voogd over de (nog) onmondige kinderen. De mondige kinderen worden met naam genoemd, namelijk: Godfried, Willem en Bela. Met verwijzing naar een uitspraak van de scheidslieden w.o. Kempe- en Arnoud van Valkenisse.²⁴

In mei 1269 komt er een overeenkomst tot stand tussen de abt en broeders van de abdij Ter Doest en heer Hugo- en heer Wouter van Cruiningen, enerzijds en de ambachtsheren van Waarde en Valkenisse, o.a. Witte en Arnoud, (zoons van Nicolaas van Valkenisse), Godfried en Willem, broers, zoons van heer Willem van Stapele, Johannes en Nicolaas, zoons van Kempe,

---

¹⁹ OHZ III no. 1225, d.d. 12-1-1260.

²⁰ OHZ III no. 1225, d.d. 22-1-1260.

²¹ OHZ III no. 1314, d.d. 1/10-5-1263.

²² OHZ III no. 1402, d.d. 24-11-1265.

²³ OHZ III no. 1403, d.d. 24-11-1265.

²⁴ OHZ III no. 1444, d.d. [1-15]-4-1267.

vrouwe M(achteld), weduwe van heer Johannes van Waarde, ridder, en Geertruid, haar dochter, anderzijds, over de bedijking en de afdamming van de Hinkele.²⁵ Met het zegel van o.a. Witte, zoon van Nicolaas van Valkenisse. Dirk, zoon van Dankert van Waarde, Machteld, vrouw van wijlen heer Johannes van Waarde, Geertruid, Sophia en Beatrix, hun dochters, Witte en Arnoud, zoons van Nicolaas van Valkenisse, Godfried, zoon van heer Willem van Stapele, Johannes, zoon van Hugo, genaamd Kempe, sluiten in februari 1270 een overeenkomst met de abt en broeders van de abdij Ter Doest en heer Hugo- en heer Wouter van Cruiningen, over het opnieuw bedijken van Waarde en Valkenisse en de afdamming van de Hinkele.²⁶

Uit dit huwelijk:

1. *Godfried van Stapele*, vermeld 1265-1270.
2. *Willem van Stapele*, vermeld 1267-1269.
3. *Bela van Stapele*, vermeld 1267.
4. *Nicolaas van Stapele*, volgt IV-a.

IV-a. *Nicolaas van Stapele*, ambachtsheer in Valkenisse (1276), vermeld 1276-1291.

Arnoud van Leuven, heer van Breda, en de ambachtsheren van Rilland, Valkenisse, te weten Witte- en Arnoud, broers van Valkenisse, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, en Agger, w.o. Hugo Kempe, zoon van Anthonis, gerechtigden in de geleidetollen aldaar, verklaren op 6 november 1276 dat naar aanleiding van hun geschil met de burgers van Antwerpen, etc.²⁷ Met de zegels van Witte van Valkenisse, Arnoud van Valkenisse, Nicolaas van Stapele (afb. 1),²⁸ Johannes, zoon van Kempe (van Valkenisse), en Hugo Kempe van Valkenisse.

Afb. 1. Het zegel van Nicolaas van Stapele (1276).²⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 27 november 1283 verlenen Witte van Valkenisse, ridder, Arnoud, zijn boer, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, Nicolaas en Willem, broers, aan de abt en het convent van het klooster Affligem vrijdom van tol op de Honte ter hoogte van Valkenisse voor eigen

²⁵ OHZ III no. 1492, d.d. mei 1269.

²⁶ OHZ III no. 1518, d.d. februari 1270.

²⁷ OHZ III no. 1759, d.d. november 1276; volgens Smallegange, *Nieuwe Cronyk*, blz. 711, is de datum 6-11-1276, met verwijzing naar 't Roodfluweel Privilegie-boek ter Secretarie van Antwerpen'.

²⁸ CSN no. 1229.

²⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S·NI[CO]AI·DE·STAPELE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: in een met hermelijnstaartjes bezaaid veld een uitgetand St. Andrieskruis, waaroverheen een dwarsbalk, beladen met een schelp.

goederen.³⁰ Met het zegel van o.a. Nicolaas van Stapele (gelijk aan het zegel van 1289, zie: afb. 2).

Nicolaas van Valkenisse, zoon van heer Willem van Stapele, verkoopt op 16 maart 1289 de visserij in de Oosthinkele tussen de dam bij Hawege en Mare met de grond daarvan aan de abt en het convent Ter Doest, en verklaart de koopsom te hebben ontvangen. Onder getuigen o.a. Witte van Valkenisse, ridder.³¹ Op 6 september 1289 verkopen heer Wolfert van Cattendijke, ridder, en Margaretha, zijn echtgenote, ten overstaan van Witte van Valkenisse, ridder, Nicolaas van Stapele, Jan, zoon van Pieter van Schoudee, ongeveer zeven en een kwart gemet land in de parochie Waarde aan de abt en het convent van Ter Doest.³² Met het zegel van o.a. Nicolaas van Stapele (afb. 2).³³

Afb. 2. Het zegel van Nicolaas van Stapele (1289).³⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

In maart 1290 stellen eenendertig edelen uit Zeeland bewesten Schelde, w.o. genoemd ‘Clyas Destaples’, optredende mede namens de edelen uit Zeeland beoosten Schelde, hun grieven tegen graaf Floris V, die lange tijd tegen het landrecht heeft gehandeld, in handen van Gwijde, graaf van Vlaanderen,³⁵ waarop Gwijde, graaf van Vlaanderen toelegt zonder hen geen overeenkomst met graaf Floris V te zullen sluiten.³⁶ Op 2 juni 1290 verklaren negenentwintig edelen uit Zeeland bewesten Schelde, w.o. ‘Colin van Staple’, zich te zullen schikken naar de uitspraak die Gwijde, graaf van Vlaanderen, Jan I, hertog van Brabant, en Robert, graaf van Neves, oudste zoon van de graaf van Vlaanderen, zullen doen in hun geschillen met graaf Floris V.³⁷

Op 17 januari 1291 verleent Raas van Gavere, heer van Liedekerke en Breda, met instemming van degenen w.o. ‘Arnoud van Valkenisse ende Colien ser Willems soene van Stapel, Jan ser Kempen soene, Arnoud ser Witten soene’ genoemd, die het recht van geleiden op de Honte van

³⁰ OHZ III no. 2131, d.d. 27-11-1283.

³¹ OHZ IV no. 2372, d.d. 16-3-1289.

³² OHZ IV no. 2416, d.d. 6-9-1289.

³³ CSN no. 1230.

³⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.NICO[L]AI.WI[-].DE.STAVELE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfrond schild.

4. wapen: in een met hermelijnstaartjes bezaaid veld een uitgetand St. Andrieskruis, waarover heen een dwarsbalk.

³⁵ OHZ IV no. 2451, d.d. maart 1290.

³⁶ OHZ IV no. 2452, d.d. maart 1290.

³⁷ OHZ IV no. 2482, d.d. 2-6-1290.

hem in leen houden, aan de abdij Ten Duinen vrijdom van geleiden, tol en andere lasten op de Honte.³⁸ Met het zegel van o.a. Nicolaas van Stapele (gelijk aan het zegel van 1289, zie: afb. 2).

Op 17 december 1291 belooft Wouter, heer van Cruiningen, ridder, trouw te zullen zijn aan graaf Floris V op verbeurte van al zijn binnen het graafschap gelegen goederen, en wijst als borgen aan Nicolaas van Baarsdorp, Jan van Schenge, Nicolaas van Stapele en Boudewijn van Yerseke, broer van Hollander, welke vier zich borg stellen en de oorkonde mede bezegelen.³⁹

Toelichting

Nicolaas van Stapele, ambachtsheer in Valkenisse, is de enige persoon in Zeeland die in het vierde kwart van 13^e eeuw met de toenaam ‘Van Stapele’ voorkomt.

In 1331 is Godfried (Godevaert) van Stapele ambachtsheer in Valkenisse. Zijn naam verwijst als vernoemingsnaam naar de oudste broer van Nicolaas. Op grond van deze gegevens is het aannemelijk dat hij een zoon is van Nicolaas van Stapele.

Een generatiegenoot, Wolfert van Stapele, komt niet in een akte voor, maar zal chronologisch gezien ook een zoon van Nicolaas van Stapele zijn geweest. Hoewel in de rekening van de rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, over de periode 14 juli 1331 tot 7 april 1333, Jan Wolfertsz. van Stapele niet wordt vermeld als ambachtsheer in Valkenisse wat normaliter het geval is bij deling van de ambachtsportie van de vader na diens overlijden,⁴⁰ komt hij wel voor als ambachtsheer in Hoedekenskerke en Vinninge.⁴¹ Dit ambacht heeft hij in 1330 van de graaf gekocht.⁴² Het is speculatief, maar misschien heeft hij voor dat jaar zijn ambachtsportie in Valkenisse verkocht aan zijn oom Godfried van Stapele om met de opbrengst het ambacht in Hoedekenskerke en Vinninge te kopen.

De nazaten van Godfried en Wolfert voeren het (erfelijke) wapen met de schelpen, terwijl Nicolaas van Stapele zich van een geheel ander wapen bedient. Het gevolg is dat de daarop gebaseerde bewijslast in dit geval ontbreekt. Het afwijkende wapen, althans de basis daarvan, heeft hij vermoedelijk ontleend aan die van zijn moedersfamilie.⁴³

Kinderen:

1. *Godfried (Godevaert) van Stapele*, volgt V-a.
2. *Wolfert van Stapele*, volgt V-b.

V-a. *Godfried (Godevaert) van Stapele*, ambachtsheer in Valkenisse (1331),⁴⁴ vermeld 1317-1331.

In de rekening van de rentmeester van Zeeland komt ‘Godevaerd van Stapel’ voor als hij – samen met vier andere personen – in 1317 achterstallige rente verschuldigd is vanwege

---

³⁸ OHZ IV no. 2559, d.d. 17-1-1291.

³⁹ OHZ V no. 2671, d.d. 17-12-1291.

⁴⁰ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 334.

⁴¹ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 303.

⁴² Hamaker, Rekeningen IV, blz. 234.

⁴³ B. de Keijzer, *Van Burg (van Waarde)* (Emmen, 2025). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴⁴ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 334: ‘Godevard van Stapele 512½ gemet’.

‘landtiende ende middeldijc’ in Hinkelen,⁴⁵ alsmede de betaling ‘van al mijns heren sgraven Nuwelande in Hinkelen’ voor het jaar 1318.⁴⁶

Graaf Willem III ontvangt Hendrik van Everinge, ridder, die tot de vijand was overgegaan, op 11 februari 1320 onder zekere voorwaarden weder in genade, en stelt hem weer in zijn goederen. Tot borgen stelt hij o.a. ‘Philips van Risinghe, Florens, syn broeder, Godevaerd van Staplen, Arnoud van Scenghen’, etc.⁴⁷

Raas van Kruiningen, die Alexander Bonotone en Catalaan, Lombarden in Zierikzee, enkele bedragen tot een totaal van 14 pond groten Tournois schuldig was, ter aflossing waarvan graaf Willem III zekerheid heeft gegeven, draagt op 18 maart 1327 de graaf 150 gemet ambacht in Tolsende en in totaal 12 gemet tienden aldaar en in Nieuwlande op, waarbij de inkomsten aan de graaf zullen toevallen wanneer hij die schuld niet op de vastgestelde dagen betaalt; de oorkonde wordt mede bezegeld door de graaf en enkele met naam genoemde ridders en knapen, w.o. Godevaerd van Stapele en Jan Wolfaerts.⁴⁸

Kinderen:

1. *Jan Godfriedsz. van Stapele*, volgt VI-a.
2. *Maria Godfriedsdr. van Stapele*, pacht tienden, gelegen ’s-Heer-Arendskerke, 8 april 1333, tr. *Dirk Florisz. van den Poele*,⁴⁹ ambachtsheer in ’s-Heer-Arendskerke (1331, 1342, 1343) [acht tienden in ’s-Heer-Arendskerke (1331, 1342, 1343), pacht tienden in Coninchem (1332), vermeld 1331-1365, overl. na 11 mei 1365, zn. van Floris Gillisz. van de Poele en Sibelen (...)].

Graaf Willem III verpacht op 8 april 1333 jonkvrouw Maria, dochter van Godfried van Stapele, de ca. 25 gemet tienden te ’s-Heer-Arendskerke die zij van haar echtgenoot Dirk Florisz. van ’s-Heer-Arendskerke als lijftocht had gekregen, welke tienden deze daartoe aan de graaf had opgedragen.⁵⁰ Op 14 juli 1341 wordt hij bevestigd in zijn lenen, leenroerig aan van Voorne. Op 11 mei 1365 droeg hij deze lenen over aan Pieter Willemsz.⁵¹

VI-a. *Jan Godfriedsz. van Stapele*, ambachtsheer in Valkenisse (1342),⁵² vermeld 1342-1363.

Graaf Willem V geeft op 26 juni 1353 commissie aan Jan van Stapele, als bewaarder van zijn eigen huis.⁵³ Op 8 oktober 1357 geeft graaf Willem V aan Jan van Stapele, ridder, in eigendom de helft van Zusterland, gelegen in Zuid-Beveland, voor de ‘Waert’ en Valkenisse.⁵⁴

Hertog Albrecht beveelt op 13 oktober 1359 heer Rase van Cruiningen, en heer Aernt van Cruningen, namens hem een verdeling te maken van tijns, tienden en gerecht in ‘Zusterzandambacht’ tussen heer Jan van den Stapele, een de ene zijde en Poppen, Pietersz.,

---

⁴⁵ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 54.

⁴⁶ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 114.

⁴⁷ Van Mieris III, blz. 233, d.d. 11-2-1320.

⁴⁸ NA, AGH inv.nr. 304, fol. 89, no. 409, resp. inv.nr. 303, fol. 70v-71, no. 390, d.d. 18-3-1327.

⁴⁹ B. de Keijzer, *Van Schenge – Van der Goes – Van den Poele* (Emmen, 2025) Gepubliceerd op HoGenDa.

⁵⁰ NA, AGH inv.nr. 304, fol. 125v, no. 626, resp. inv.nr. 303, fol. 101, no. 608, d.d. 8-4-1333; vgl. Muller, Regesta Hannonensia, blz. 212, d.d. 8-4-1333 (1333, Donderdag na Paschen).

⁵¹ Kort, Leenkamer Voorne-1 (1977), blz. 431 (leen 138).

⁵² Smit, Rekeningen VII, blz. 251: ‘Jan Godevardssone van Stapele 557½ gemet’.

⁵³ Van Visvliet, Archief Zeeland-3, blz. 195, d.d. 26-6-1353.

⁵⁴ Van Visvliet, Archief Zeeland, blz. 246, d.d. 8-10-1357.

onze rentmeester van Bewesterschelde in Zeeland, aan de andere zijde. Hieruit blijkt dat Jan van den Stapele één vierde deel heeft gedijkt uit de zoute zee.⁵⁵

Op 27 augustus 1363 oorkonden de schepenen van Middelburg dat Frank, heer Claesz. van Borsele, ridder, en Jan van Stapele, ridder, afstand doen van al hun rechten op het goed (blijkens andere oorkonden, land en goed gelegen in Zuid-Beveland, maar niet nader gedefinieerd) dat de abt van Onser Vrouwen klooster gekocht heeft van Dirk Florisz.⁵⁶

Kinderen:

1. (verm.) *Catelijne van Stapele*, vrouwe van Cattendijke, vermeld 1366/67, tr. *Jan van Cattendijke*,⁵⁷ pacht tienden in Stavenisse (1374-1383), vermeld 1361-1383, overl. tussen 1383 en 29 augustus 1387, zn. van Adriaen van Cattendijke en Rosa.
2. (verm.) *Clarisse van Stapele*, vermeld 1377, 1397, tr. *Frederik uten Hamme 'de Jonge'*, vermeld 1353, burger van Utrecht 1370.

Toelichting

De gegevens over Frederik uten Hamme en zijn vrouw zijn uitsluitend ontleend aan de verzameling Van Buchel-Booth.⁵⁸ Hierin komt wordt melding gemaakt van het wapen van Clarissa, namelijk 'sijn wijff Clarisse van Stapele gevoert soude hebben ses witte schulpen, 1397'. Zij behoort dus tot de Zeeuwse familie Van Stapele. Inpassing heeft plaatsgevonden op grond van de chronologie.

Uit dit huwelijk:

1. *Frederik uten Hamme, haren Frederiksz.*, vermeld 1377, 1381.
2. *vrouw Haze uten Hamme (Haeze Utenham)*, tr. (voor 1379) heer *Jan van Limbeeck*,⁵⁹ bastaard van Abcoude, heer van Rijsenburg (1374), ridder, opgeroepen om tegen de Friezen te strijden 1400, raad van Bisschop Frederik (1410), verkoopt de heerlijkheid Rijsenburg 1397. zn. van heer Gijsbrecht, heer van Abcoude en Woudenberg.
3. *Godevaert van Stapele*, volgt VII-a.

VII-a. *Godevaert van Stapele*, vermeld 1390.

Op 8 maart 1390 doet hertog Albrecht – na beraad met zijn raad – uitspraak in het geschil tussen de abt en het convent van Ter Doest, enerzijds, en Godevaert van Stapele, en Jan, zijn zoon, anderzijds, over de visserij, geheten 'die Hinkelen', waarbij de conclusie is dat de abt en het convent betere rechten hebben.⁶⁰

Kinderen:

1. *Jan van Stapele*, ridder (1405), vermeld 1390-1405.

---

⁵⁵ Van Mieris III, blz. 109, d.d. 13-10-1359.

⁵⁶ Fruin, Abdij Middelburg no. 534, d.d. 27-8-1363.

⁵⁷ B. de Keijzer, *Van Cattendijke* (Emmen, 2025). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁵⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 171, blz. 675, no. 8 en 9.

⁵⁹ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-3, blz. 164-165.

⁶⁰ Van Mieris III, blz. 551, d.d. 8-3-1390 (achte daghen in Maerte, 1389 na den lope van onsen hove).

Op 17 oktober 1391 waren vele Hollandse en Zeeuwse edelen w.o. Jan van Stapele beticht van ontrouw. Zij beloven zich getrouwelijk te gedragen.⁶¹ Hertog Albrecht, als graaf van Holland verzoent zich op 11 april 1397 met heer Philips van Wassenaar, burggraaf van Leiden, en diens broer Dirk van Wassenaar, ridders, en voorts zullen zij zich ook niet keren tegen andere Hollandse en Zeeuwse edelen w.o. Jan van Stapele.⁶²

Op 15 en 16 juli 1405 is er een schrijven uitgegaan naar de baanrotsen, ridders en knapen van Holland en Zeeland, w.o. genoemd heer Jan van Stapel (5) en heer Godevaert van Stapele (4), waarin zij ontboden worden ‘ten oorlog’ te gaan en met hoeveel manschappen (geplaatst tussen ronde haakjes).⁶³ Op 22 oktober 1405 worden een groot aantal edelen w.o. heer Jan van Stapele (4) en heer Godevaert van Stapele (4) gemaand om hem opnieuw te komen dienen in het beleg van Hagestein en Everstein.⁶⁴

Kind:

1. *Alyse van Stapele*, tr. (lijftocht 4 juni 1405) *Hendrik van den Abeele*,⁶⁵ burgemeester van Zierikzee (1401), zn. van Hendrik van den Abeele en Heylwijf Renger Willemansdr. (van Weldamme).

In 1413 werd Hendrik van den Abeele tegen betaling van een gouden Engelsche nobel per gemet (voor 1/4^e aandeel) met *zijn aanverwant* (= *schoonvader*) Heer Jan van Stapele beleend met 464 gemet 5 roeden, door hen gelost uit het door de graaf *bij dode van heer Godevaert van Stapele heeren Jansbroeder aanbestorven* ambacht in Valkenisse.⁶⁶

2. *Godevaert van Stapele*, ridder (1405), vermeld 1405, overl. voor 1413.

V-b. *Wolfert van Stapele*, overl. voor 18 maart 1327.

Kind:

1. *Jan Wolfertsz. van Stapele*, volgt VI-b.

VI-b. *Jan Wolfertsz. van Stapele*, ambachtsheer in Hoedekenskerke en Vinnige (1331,⁶⁷ 1332,⁶⁸ 1341,⁶⁹ 1342),⁷⁰ pacht tienden (1331,⁷¹ 1341,⁷² 1342),⁷³ vermeld 1327-1351.

Raas van Kruiningen, die Alexander Bonotone en Catalaan, Lombarden in Zierikzee, enkele bedragen tot een totaal van 14 pond groten Tournois schuldig was, ter aflossing waarvan graaf

⁶¹ Van Mieris III, blz. 582, d.d. 17-10-1391.

⁶² Van Mieris III, blz. 643, d.d. 11-4-1397 (1396, xii dach in Aprille). Toepassing Paasstijl.

⁶³ Van Mieris IV, blz. 20, d.d. 15/16-7-1405.

⁶⁴ Van Mieris IV, blz. 28, d.d. 22-10-1405.

⁶⁵ Th. van Rheineck Leyssius, Van den Abeele. Opbouw en afbrokkeling van een rentmeestersfortuin, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 60 (1942), kolom 182-191, 219-220.

⁶⁶ Van Rheineck Leyssius, Van den Abeele, kolom 219. Met verwijzing naar HLK 54, fol. 25.

⁶⁷ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 303: ‘Jan Wulfard van Stapele in Oedekijnskerke ende in Vinninghe 663½ gemet’.

⁶⁸ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 355: ‘Jan Wulfard van Stapele in Oedekijnskerke ende in Vinninghe 663½ gemet’.

⁶⁹ Smit, Rekeningen VII, blz. 228: ‘Jan Wulfard van Stapele in Oedekijnskerke ende in Vinninghe 663½ gemet’.

⁷⁰ Smit, Rekeningen VII, blz. 286: ‘Jan Wulfard van Stapele in Oedekijnskerke ende in Vinninghe 663½ gemet’.

⁷¹ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 451: ‘In Oedekijnskerke: Jan Wulfaerd van Stapelle van 20 gemet 18 tienden tienden’.

⁷² Smit, Rekeningen VII, blz. 313: ‘In Oedekijnskerke: Jan Wulfard van Stapele van 20 gemet 18 roeden tienden’.

⁷³ Smit, Rekeningen VII, blz. 331: ‘In Oedekijnskerke: Jan Wulfard van Stapele van 20 gemet 18 roeden tienden’.

Willem III zekerheid heeft gegeven, draagt op 18 maart 1327 de graaf 150 gemet ambacht in Tolsende en in totaal 12 gemet tienden aldaar en in Nieuwlande op, waarbij de inkomsten aan de graaf zullen toevallen wanneer hij die schuld niet op de vastgestelde dagen betaalt; de oorkonde wordt mede bezegeld door de graaf en enkele met naam genoemde ridders en knapen, w.o. Godevaerd van Stapele en Jan Wolfertsz.⁷⁴

In 1330 betaalt Jan Wolfertsz. van Stapele aan de rentmeester van Zeeland Bewesterschelde 632 pond vanwege de koop van ambacht, leenland en tiende, gelegen in Hoedekenskerke en in Vinninge, die van Gerard Gillisz. van Hoedekenskerke waren geweest.⁷⁵

Graaf Willem V geeft op 28 oktober 1351 aan Jan Wolfertsz. van Stapele al de goederen van Claes van den Vliet, gelegen in Noord-Beveland.⁷⁶

---

*Manuscript-genealogie*⁷⁷

Onder de papieren van de familie Cuypers bevindt zich een folioblad, geschreven waarschijnlijk in 1689, bevattende een aantal mededelingen over dit oorspronkelijke Zeeuwse geslacht. Bovenaan staat een ruwe schets van het bekende wapen: zes (zilveren) schelpen 3-2-1 (in rood); en het opschrift 'Geslacht Register ende Afkomste van de Jonckers van Stapelen tsedert den Jaere 1357 tot den Jare 1652 Incluys. Heer Johan van Stapele was Ridder als 'blijckt by sekere auctentycque acte van Hartoch Willem van Beyeren. In date des sondaechs nae St. Bavo anno 1357, ende genereerde twee soonen'. De akte van 8 oktober 1357 betreft zijn verwant Jan Godevaertsz. van Stapele (zie aldaar). De informatie, die hierna volgt over de twee zoons en zijn kleinkinderen, is ontleend aan dit handschrift.

Kinderen:

1. *Willem van Stapele*, overl. zonder nakomelingen.
2. *Wolfert van Stapele*, volgt VII-b.
3. *Gheront van Stapele*, vermeld 1376.

VII-b. *Wolfert van Stapele*, vermeld 1376, tr. *Johanna van Bergen*.

Wolfert- en Gerard van Stapele verkopen op 7 december 1376 aan heer Frank van Borsele, heer van Sint Maartensdijk en Pendrecht, 3 gemet 40 roeden land, gelegen in het Oudeland van Sint Maartensdijk.⁷⁸ Zij bezegelen de oorkonde (afb. 3).

---

⁷⁴ NA, AGH inv.nr. 304, fol. 89, no. 409, resp. inv.nr. 303, fol. 70v-71, no. 390, d.d. 18-3-1327.

⁷⁵ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 234.

⁷⁶ Van Visvliet, Archief Zeeland-3, blz. 176, d.d. 28-10-1351.

⁷⁷ W.J.F. Juten, Van Stapele, in: *Taxandria* jrg. 16 (1909), blz. 252-253.

⁷⁸ Drossaers, Domeinraad-II, regist no. 392, d.d. 7-12-1376. Inv.nr. 531.

Afb. 3. Het zegel van Wolfert van Stapele (links)⁷⁹ en Gheront van Stapele (rechts)⁸⁰ (1379).
(Foto Nationaal Archief)

Uit dit huwelijk:

1. *Cornelia van Stapele*, tr. *Johan Beyers van Voxdale*.
2. *Cornelis van Stapele*.⁸¹

II-b. *Hugo van Valkenisse*, zoon van heer *Kempe van Valkenisse*, vermeld 1219-1223 (niet met naam genoemd), 1260-1269, overl. tussen 28 juli 1269 en februari 1270.

Op 16 februari 1262 treden (Hugo) Kempe en Witte van Valkenisse als getuigen op.⁸² In mei 1263 maken heer Godfried van Cruiningen, ridder, e.a. een overeenkomst tussen de abt en het convent van Ter Doest en de ambachtsheren van Mare, Koeveringe, Valkenisse en Waarde over de afdamming van de Hinkele, w.o. genoemd Hugo Kempe, Johannes, zijn zoon, Witte en Arnoud, zijn broer, (zoons van Nicolaas van Valkenisse).⁸³

Op 30 maart 1265 doen Nicolaas, priester van Reimerswaal, Daniel Vraat van Tolsende, Hugo Kempe van Valkenisse ('Hugo dictus Kempe de Valkenisse'), Willem, zoon van Liedewij van Reimerswaal, als scheidslieden, een uitspraak in het geschil tussen Nicolaas Kervink, zoon van Willem Hollander, en de abt en het convent van Ter Doest, over het Kervinksmoer. Zij wijzen het toe aan de abdij en verklaren dat Nicolaas afstand doet van alle aanspraken.⁸⁴

Simon, deken van Zuid-Beveland, Hugo, heer van Cruiningen, ridder, en Wouter, zijn broer, en Gillis van Schoudee, bepalen op 24 november 1265 als scheidslieden in een geschil tussen Hugo

⁷⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +SIL'·WOLFAERT·VAN·STAPEL
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild gevat in een rondboogdriepas, geplaatst op een omgekeerde rondboogdriepas.
4. wapen: 6 schelpen (3:2:1).

⁸⁰ Beschrijving: 1. omschrift: ●GHERONT·VA·S/TAPEL●
2. kenmerken: rond, ca. ... mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een spitsboogdriepas, geplaatst op een omgekeerde rondboogdriepas.
4. wapen: 6 schelpen (3:2:1).
5. opmerking: het omschrift is door beschadiging niet compleet en moeilijk te lezen.

⁸¹ Hij laat twee zoons na.

⁸² OHZ III no. 1281, d.d. 16-2-1262.

⁸³ OHZ III no. 1314, d.d. 1/10-5-1263.

⁸⁴ OHZ III no. 1380, d.d. 30-3-1265.

Kempe, Witte en Arnoud van Valkenisse met de broeders van de abdij Ter Doest te Krabbendijke, dat wat de laatst genoemden de ambachtsheren van Valkenisse verschuldigd zijn voor het steken van zoden op hun buitendijkse grond, verrekend zullen worden met hun vorderingen op hen zover het bedrag van die vorderingen toereikend zal blijken en voor het overige uiterlijk op 28 december voldaan zal worden, en bepalen voorts dat de dijk aansluitend op de nieuwe dam in de Hinkele zal worden aangelegd zodra de weersomstandigheden dat toelaten. Hugo Kempe, Witte en Arnoud van Valkenisse staan er voor in dat Godfried, zoon van heer Willem van Stapele, en diens mede-erven met deze uitspaan instemmen.⁸⁵ Op dezelfde dag geven Hugo Kempe, Witte en Arnoud van Valkenisse, Godfried, zoon van heer Willem van Stapele en diens mede-erven aan de broeders van de abdij Ter Doest te Krabbendijke kwijting van de betaling hun toegekend in de eerder oorkonde.⁸⁶

Wouter van Cruiningen, ridder, en enige andere edelen, bevestigen op 28 juli 1269 de uitspraak van Nicolaas, abt van Ter Doest, in het geschil van ‘Hugo dictus Kempa’ met de abdij over land in Morlodenisse inhoudende dat Hugo geen aanspraken op dat land kan doen gelden, en verklaren dat Hugo van die aanspraken afstand heeft gedaan en boetedoening heeft gezworen voor het geweld ten tijde van dat geschil die hij tegen een lekenbroeder van de abdij had gebruikt.⁸⁷

Dirk, zoon van Dankert van Waarde, Machteld, vrouw van wijlen heer Johannes van Waarde, Geertruid, Sophia en Beatrix, hun dochters, Witte en Arnoud, zoons van Nicolaas van Valkenisse, Godfried, zoon van heer Willem van Stapele, Johannes, zoon van Hugo, genaamd Kempe, sluiten in februari 1270 een overeenkomst met de abt en broeders van de abdij Ter Doest en heer Hugo- en heer Wouter van Cruiningen, over het opnieuw bedijken van Waarde en Valkenisse en de afdamming van de Hinkele.⁸⁸

Kinderen:

1. *Johannes, zoon van Kempe (van Valkenisse)*, ambachtsheer in Valkenisse (1276), vermeld 1263-1270, overl. tussen februari 1270 en 6 november 1276.
2. *Nicolaas, zoon van Kempe (van Valkenisse)*, vermeld 1269, overl. tussen mei 1269 en november 1276.
3. *N.N.-dochter, tr. Kempe Anthonisz. (van Valkenisse)*.

Opmerking

Kempe Anthonisz. komt niet in de oorkonden voor, maar zijn zoon Johannes gebruikt op 6 november 1276 zijn zegel. Op grond van vernoeming ziet er naar uit dat Kempe Anthonisz. een schoonzoon is van Hugo, zoon van heer Kempe van Valkenisse.

Kinderen:

1. *Johannes, zoon van Kempe Anthonisz.*, vermeld 1276-1291.

---

⁸⁵ OHZ III no. 1402, d.d. 24-11-1265.

⁸⁶ OHZ III no. 1403, d.d. 24-11-1265.

⁸⁷ OHZ III no. 1500, d.d. 28-7-1269.

⁸⁸ OHZ III no. 1518, d.d. februari 1270.

Afb. 4. Het zegel van Johannes Kempe van Valkenisse (1276).⁸⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Arnoud van Leuven, heer van Breda, en de ambachtsheren van Rilland, Valkenisse, te weten Witte- en Arnoud, broers van Valkenisse, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, en Agger, w.o. Hugo Kempe, zoon van Anthonis, gerechtigden in de geleidetollen aldaar, verklaren op 6 november 1276 dat naar aanleiding van hun geschil met de burgers van Antwerpen, etc.⁹⁰ Met de zegels van Witte van Valkenisse, Arnoud van Valkenisse, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe Anthonisz. (afb. 4),⁹¹ en Hugo Kempe van Valkenisse, zoon van Anthonis (afb. 5).⁹²

2. *Hugo Kempe van Valkenisse, zoon van Anthonis*, ambachtsheer in Agger (1276).

Afb. 5. Het zegel van Hugo Kempe van Valkenisse (1276).⁹³
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

⁸⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.CEMPE.FILI.ANTONIVS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halffrond schild.
4. wapen: effen.

⁹⁰ OHZ III no. 1759, d.d. november 1276; volgens Smallegange, *Nieuwe Cronyk*, blz. 711, is de datum 6-11-1276, met verwijzing naar 't Roodfluweel Privilegie-boek ter Secretarie van Antwerpen'.

⁹¹ CSN no. 1288.

⁹² CSN no. 1289.

⁹³ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.HVGONIS.KE'PE-DE.VALKENISSE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: -
4. wapen: drie schelpen (2:1).

II-c. *Nicolaas van Valkenisse*, vermeld 1219-1223 (niet met naam genoemd).

Kinderen:

1. *Witte van Valkenisse*, volgt III-b.
2. *Arnoud van Valkenisse*, vermeld 1262, 1263, 1276, tr. *Geertruid Vossart van Hontenesse Jansdr.*⁹⁴

Opmerking

Hij komt meestal voor als ‘Arnoldus’, maar een enkele keer ‘Arnulfus’. Waarschijnlijk is ‘Arnulfus’ een verschrijving.

Ruwaardes Aleid verklaart in juli 1262 dat Arnoud, zoon van Nicolaas van Valkenisse, broer van Witte, en zijn vrouw Geertruid, ten overstaan van haar te gunste van de abdij Ten Duinen afstand hebben gedaan van hun aanspraken op de nalatenschap van haar grootvader heer Obijn Splinter, zoals zij dat eerder te Kloosterzande ten overstaan van de abt, monniken en leken hadden gedaan voor en voor 15 augustus a.s. ten overstaan van schepenen van Hulst nogmaals zullen doen; Arnoud en Geertruida zullen hun erfgenamen ertoe bewegen eveneens van hun aanspraken afstand te doen. Getuige is o.a. Witte, broer van Arnoud, die ook zegelt.⁹⁵

In mei 1263 maken heer Godfried van Cruiningen, ridder, e.a. een overeenkomst tussen de abt en het convent van Ter Doest en de ambachtsheren van Mare, Koeveringe, Valkenisse en Waarde over de afdamming van de Hinkele, w.o. genoemd Hugo Kempe, Johannes, zijn zoon, Witte en Arnoud, zijn broer, (zoons van Nicolaas van Valkenisse), en de zoons van heer Willem van Stapele.⁹⁶

Afb. 6. Het zegel van Arnoud van Valkenisse (1276).⁹⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

---

⁹⁴ De Fremery, OHZ III no. 141, d.d. juli 1262.

⁹⁵ OHZ III no. 1301, d.d. juli 1262.

⁹⁶ OHZ III no. 1314, d.d. 1/10-5-1263.

⁹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: +S·ARN[-]·DE·FALKENESSE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halffrond schild.
4. wapen: zes schelpen (3:2:1).

Arnoud van Leuven, heer van Breda, en de ambachtsheren van Rilland, Valkenisse, te weten Witte- en Arnoud, broers van Valkenisse, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, en Agger, w.o. Hugo Kempe, zoon van Anthonis, gerechtigden in de geleidetollen aldaar, verklaren op 6 november 1276 dat naar aanleiding van hun geschil met de burgers van Antwerpen, etc.⁹⁸ Met het zegel van o.a. Arnoud van Valkenisse (afb. 6).⁹⁹

Op 27 november 1283 verleden Witte van Valkenisse, ridder, Arnoud, zijn boer, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, Nicolaas en Willem, broers, aan de abt en het convent van het klooster Affligem vrijdom van tol op de Honte ter hoogte van Valkenisse voor eigen goederen.¹⁰⁰ Met het zegel van o.a. Arnoud van Valkenisse (gelijk aan het zegel van 1276, zie: afb. 6).

In maart 1290 stellen eenendertig edelen uit Zeeland bewesten Schelde, w.o. genoemd 'Ernoul de Valkenisse', optredende mede namens de edelen uit Zeeland beoosten Schelde, hun grieven tegen graaf Floris V, die lange tijd tegen het landrecht heeft gehandeld, in handen van Gwijde, graaf van Vlaanderen,¹⁰¹ waarop Gwijde, graaf van Vlaanderen toezegt zonder hen geen overeenkomst met graaf Floris V te zullen sluiten.¹⁰²

Op 17 januari 1291 verleent Raas van Gavere, heer van Liedekerke en Breda, met instemming van degenen w.o. 'Arnoud van Valkenisse ende Colien ser Willems soene van Stapel, Jan ser Kempen soene, Arnoud ser Witten soene' genoemd, die het recht van geleiden op de Honte van hem in leen houden, aan de abdij Ten Duinen vrijdom van geleiden, tol en andere lasten op de Honte.¹⁰³ Met het zegel van o.a. Arnoud van Valkenisse (gelijk aan het zegel van 1276, zie: afb. 6).

Zijn zoons zullen Cole-, Kempe-, Pieter- en Witte, kinderen van Arnoud, zijn die in 1331 samen 225 gemet ambacht in Valkenisse bezitten.¹⁰⁴

III-b. *Witte van Valkenisse*, ridder (1281), vermeld 1260-1290, overl. tussen 6 september 1289 en 17 januari 1291, tr. *Gina* (...), vermeld 1281.

In mei 1263 maken heer Godfried van Cruiningen, ridder, e.a. een overeenkomst tussen de abt en het convent van Ter Doest en de ambachtsheren van Mare, Koeveringe, Valkenisse en Waarde over de afdamming van de Hinkele, w.o. genoemd Hugo Kempe, Johannes, zijn zoon, Witte en Arnoud, zijn broer, (zoons van Nicolaas van Valkenisse), en de zoons van heer Willem van Stapele.¹⁰⁵ In februari 1264 verklaart Wouter de Wilde, baljuw van Gent, dat de abt en het convent van Ten Duinen en Geertruid, weduwe van Berton van Rilland, en haar zoons, hun geschil over het bezit van land onderwerpen aan de uitspraak van daartoe aangewezen scheidslieden. Geertruid stelt als borgen o.a. Witte van Valkenisse aan.¹⁰⁶

---

⁹⁸ OHZ III no. 1759, d.d. november 1276; volgens Smallegange, *Nieuwe Cronyk*, blz. 711, is de datum 6-11-1276, met verwijzing naar 't Roodfluweel Privilegie-boek ter Secretarie van Antwerpen'.

⁹⁹ CSN no. 1290.

¹⁰⁰ OHZ III no. 2131, d.d. 27-11-1283.

¹⁰¹ OHZ IV no. 2451, d.d. maart 1290.

¹⁰² OHZ IV no. 2452, d.d. maart 1290.

¹⁰³ OHZ IV no. 2559, d.d. 17-1-1291.

¹⁰⁴ Hamaker, *Rekeningen IV*, blz. 334.

¹⁰⁵ OHZ III no. 1314, d.d. 1/10-5-1263.

¹⁰⁶ OHZ III no. 1342, d.d. februari 1264; resp. no. 1343, d.d. februari 1264; no. 1344, d.d. 21-3-1264.

In december 1269 verklaren heer Hugo- en heer Wouter van Cruiningen, ridders, Pieter- en Gillis van Schoudee, Willem Berton, Dirk van Waarde en Witte van Valkenisse, de laatste twee namens de overige betrokkenen, instemmen met de berekening van de door de abt en het convent van Ter Doest voor de aanleg van de Hinkeledam gemaakte kosten, waarvan de ambachtsheren van Waard een Valkenisse de helft aan de abdij zullen vergoeden.¹⁰⁷

Willem Berton van Mara, Witte van Valkenisse en Pieter van Baarsdorp verklaren in oktober 1271 dat Catharina, Adelissa en Dierewidis, dochters van broeder Pieter van Vlake, hun aandeel in de visserij in de Hinkele aan de abdij Ter Doest hebben verkocht.¹⁰⁸

Arnoud van Leuven, heer van Breda, en de ambachtsheren van Rilland, Valkenisse, te weten Witte- en Arnoud, broers van Valkenisse, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, en Agger, w.o. Hugo Kempe, zoon van Anthonis, gerechtigden in de geleidetollen aldaar, verklaren op 6 november 1276 dat naar aanleiding van hun geschil met de burgers van Antwerpen, etc.¹⁰⁹ Met het zegel van o.a. Witte van Valkenisse (afb. 7).¹¹⁰

Afb. 7. Het zegel van Witte van Valkenisse (1276).¹¹¹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

In mei 1281 zien Witte van Valkenisse, ridder, en vrouwe Gina, zijn echtgenote, af van alle aanspraken die zij jegens de abt en het convent van Ten Duinen geldend kunnen maken.¹¹²

Op 27 november 1283 verleden Witte van Valkenisse, ridder, Arnoud, zijn boer, Nicolaas van Stapele, Johannes, zoon van Kempe, Nicolaas en Willem, broers, aan de abt en het convent van het klooster Affligem vrijdom van tol op de Honte ter hoogte van Valkenisse voor eigen goederen.¹¹³ Met het zegel van o.a. Arnoud van Valkenisse (gelijk aan het zegel van 1276, zie: afb. 8). In augustus 1285 bevestigt graaf Floris V de oorkonde van Witte van Valkenisse en vijf

¹⁰⁷ OHZ III no. 1514, d.d. december 1269.

¹⁰⁸ OHZ III no. 1581, d.d. oktober 1271,

¹⁰⁹ OHZ III no. 1759, d.d. november 1276; volgens Smallegange, Nieuwe Cronyk, blz. 711, is de datum 6-11-1276, met verwijzing naar 't Roodfluweel Privilegie-boek ter Secretarie van Antwerpen'.

¹¹⁰ CSN no. 1291.

¹¹¹ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.WITTE.F.CLAIS.VAN.VALKENISCE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: -
4. wapen: een omgewende, staande valk.

¹¹² OHZ IV no. 1960, d.d. mei 1281.

¹¹³ OHZ IV no. 2131, d.d. 27-11-1283.

andere heren alsmede die van Pieter Belaard en als andere heren, waarbij aan de abt en het convent van Affligem tolvrijdom op de Honte wordt verleend.¹¹⁴

Nicolaas van Valkenisse, zoon van heer Willem van Stapele, verkoopt op 16 maart 1289 de visserij in de Oosthinkele tussen de dam bij Hawege en Mare met de grond daarvan aan de abt en het convent Ter Doest, en verklaart de koopsom te hebben ontvangen. Onder getuigen o.a. Witte van Valkenisse, ridder.¹¹⁵ Op 6 september 1289 verkopen heer Wolfert van Cattendijke, ridder, en Margaretha, zijn echtgenote, ten overstaan van Witte van Valkenisse, ridder, Nicolaas van Stapele, Jan, zoon van Pieter van Schoudee, ongeveer zeven en een kwart gemet land in de parochie Waarde aan de abt en het convent van Ter Doest.¹¹⁶ Met het zegel van o.a. Witte van Valkenisse (afb. 8).¹¹⁷

Afb. 8. Het ruiterzegel van Witte van Valkenisse, ridder (1289).¹¹⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Uit dit huwelijk:

1. *Arnoud, zoon van Witte (van Valkenisse)*, vermeld 1291.

Op 17 januari 1291 verleent Raas van Gavere, heer van Liedekerke en Breda, met instemming van degenen w.o. 'Arnoud van Valkenisse ende Colien ser Willems soene van Stapel, Jan ser Kempen soene, Arnoud ser Witten soene' genoemd, die het recht van geleiden op de Honte van hem in leen houden, aan de abdij Ten Duinen vrijdom van geleiden, tol en andere lasten op de Honte.¹¹⁹ Met het zegel van o.a. Arnoud, zoon van Witte (afb. 9).¹²⁰

---

¹¹⁴ OHZ IV no. 2226, d.d. augustus 1285.

¹¹⁵ OHZ IV no. 2372, d.d. 16-3-1289.

¹¹⁶ OHZ IV no. 2416, d.d. 6-9-1289.

¹¹⁷ CSN 1292.

¹¹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.DNI.WTTONIS.DE.VALKENISSE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrustig.

4. wapen: zes schelpen (3:2:1).

¹¹⁹ OHZ IV no. 2559, d.d. 17-1-1291.

¹²⁰ CSN no. 679.

Afb. 9. Het zegel van Arnoud, zoon van heer Witte (1291).¹²¹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

---

¹²¹ Beschrijving: 1. omschrift: *S·ARNOV·T·SER·WISSCEN
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: -
4. wapen: een lelie.

Bijlagen

I. Wolfert- en Gheronc van Stapele verkopen land, d.d. 7-12-1376.¹²²

Wi Wolfaert van Stapele ende Gheronc van Stapele doen cont allen den ghenen die desen brief sullen zien of horen leden dat wi vercocht hebben heren Vrancken van Borselen, here van Sinte Martinsdijc ende van Peyndrecht, drie ghemete lants ende viertich roeden siin gheleghen int Oudelant van Sinte Martinsdijc, binnen desen viere (?) lant macken, an die oest zide ende ant noortende heren Vrancke vorscreven, ane zuutende die heer wech ende an die west zide Bartel Crispiin Bartelen soens soine. Ende wi beloven (...) (...) desen lande voirscreven den ersten penninc ende de lesten van heren Vrancken wel betaelt (...? (...) verhouden ende wi gheloven hereen Vrancken te houdene vp dit vast lant als vp eenen rechten eyghendom ende allen commer of te doenen die vp dit lant ghelauf heeft tote deser tijt toe. In kennessen der waerheyt hebben wi Wolfaert ende Gheronc voirschreven desen brief open beseghelt mit onsen seghelen, Ghegheven tsondaches na Sinte Clausdach int jaer ons heren m.ccc. sesse ende tseventich.

---

¹²² NA, Het archief van de Nassause Domeinraad (toegang 1.08.06), deel twee, inv.nr. 531, d.d. 7-12-1376.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

James de Fremery, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot het einde van het Hollandsche Huis. Supplement* ('s-Gravenhage, 1901). [De Fremery, OHZ III]

R. Fruin, *Het archief der O.L.V. Abdij te Middelburg* ('s-Gravenhage, 1902). [Abdij Middelburg]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche huis.*

Deel I (Utrecht, 1879). [Rekeningen IV]

Deel II (Utrecht, 1880). [Rekeningen V]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]

Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).

Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).

Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).

Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandschen adel* (Groningen, 1890). [Wapens]

M. Smallegange, *Nieuwe Cronyk van Zeeland, eerste deel* (Middelburg, 1696). [Nieuw Cronyk]

H.J. Smit, *Rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis.*

Deel I (Utrecht, 1924). [Rekeningen VI]

Deel II – nalezing (Utrecht, 1929). [Rekeningen VII]

Deel III – inleiding (Utrecht, 1939). [Rekeningen VIII]

J.P. van Visvliet, *Inventaris van het Oud Archief der Provincie Zeeland, deel III* (Middelburg, 1898). [Archief Zeeland-3]

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Domselaer, Rysenburg, Woudenberg, Hoogland, Emiclaer, Coelhorst, Bloemendael, Driebergen, Nyenrode, Cronenburch en Loenen, Ter Meer en Maarssen, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 4 (1909). [Ridderhofsteden-3].

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl).

Afkortingen

HUA	Het Utrechts Archief
NA	Nationaal Archief